

Ihmisen näköistä sosiaalipolitiikkaa

– mutta millaisen ihmisen?

Kilpailukyky-yhteiskunta ja sen premissit

- ◆ Hyvinvointiyhteiskunta = kilpailukyky-yhteiskunta

"Ainakaan Länsi-Euroopasta ei löydä vastaavaa esimerkkiä maasta, joka olisi sisäistänyt kilpailuvaltion logiikan niin suoraviivaisesti kuin Suomi"

Jorma Sipilä 2005

✦ Kilpailukyky-yhteiskunnan "tabut" eli itsestään selvät ja vaihtoehtottomat asiat

- 1) Talouskasvu ja kilpailukyky
- 2) Kuluttaminen
- 3) Muutos
- 4) Riippumattomuus
- 5) Yksilön vastuu

1. Talouskasvu ja kilpailukyky

“Meidän ei enää pidä kysyä,
mitä ekonomistit voivat tehdä
terveyden hyväksi, vaan mitä
terveys voi tehdä taloudelle”

Terveyskomissaari Byrne 2003

“Terve ja hyvinvoiva väestö
on tärkeä kilpailutekijä”

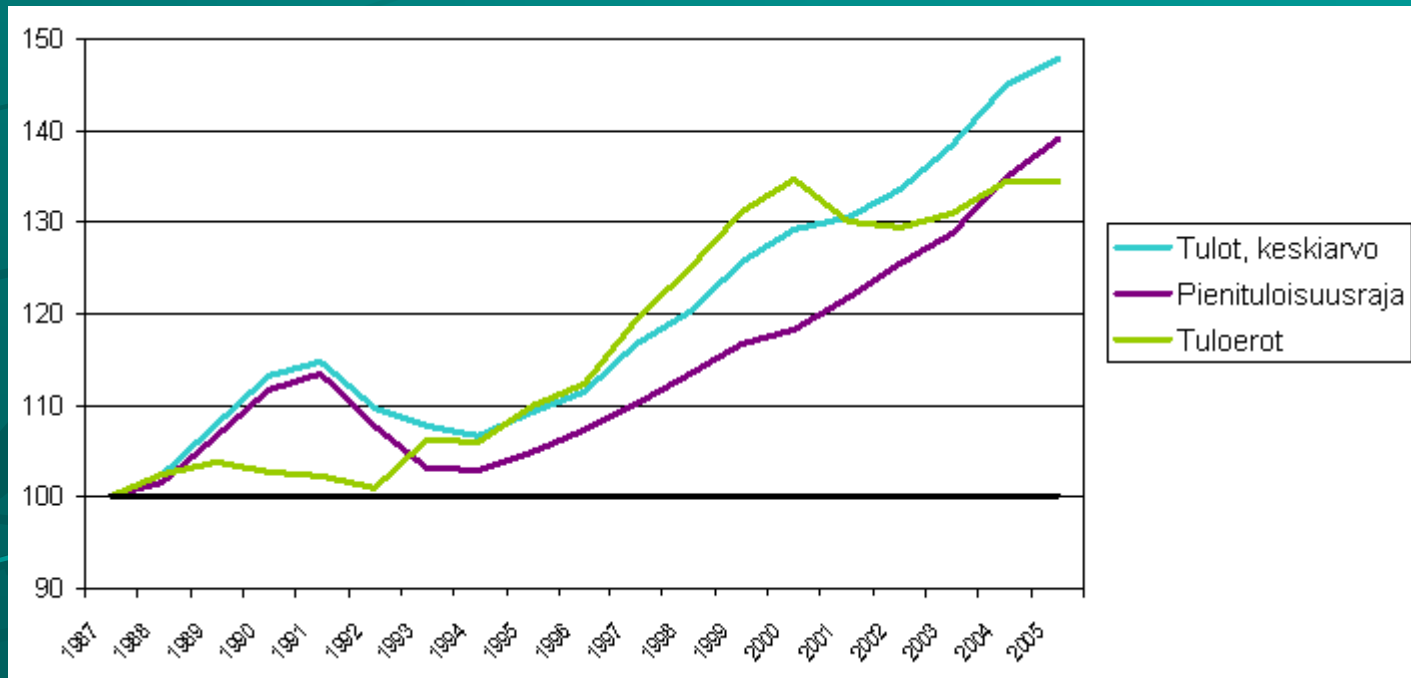
Puska & Taipale & Vainio 2006



Taulukko 1. Kilpailukyvyn, osaamisen ja kannustuksen käsitteet Suomen hallitusohjelmissa 1977–2003

Hallitusohjelma	Kilpailukyky	Osaaminen	Kannustus
Sorsan II (1977-1979)	3	-	-
Koiviston II (1979-1982)	2	-	-
Sorsan III (1982–1983)	5	-	-
Sorsan IV (1983–1987)	-	-	-
Holkerin (1987–1991)	-	-	-
Ahon (1991–1995)	9	-	-
Lipposen I (1995–1999)	12	9	9
Lipposen II (1999–2003)	16	25	16
Jäätteenmäen/ Vanhasen I (2003–2007)	31	38	11
Vanhasen II (2007–)	38	50	33

Kuvio 1. Kotitalouksien tulojen ja tuloerojen sekä pienituloisuusrajan kehitys (1987=100) vuosina 1987–2005



Lähde: Tilastokeskus, Tulonjakotilasto

Kuvio 2. Kotitalouksien tulojen, tuloerojen ja pienituloisuusrajan kehitys (1987=100) sekä hallitusohjelmien kilpailukykyainnatt vuosina 1987–2005

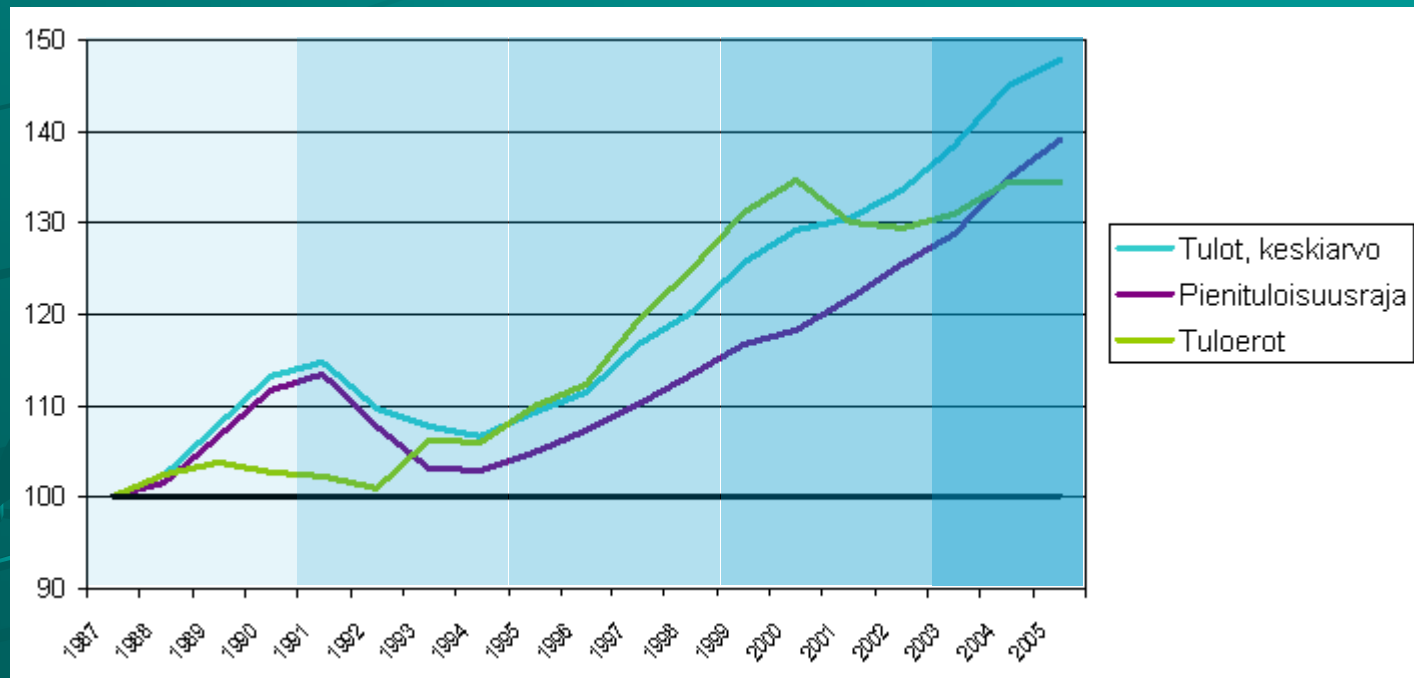
Kilpailukykyainnatt

9

12

16

31



Hallitus

Aho

Lipponen I

Lipponen II

Jäätteenmäki/
Vanhanen I

◆ NPM (New Public Management)

”Kovassa kansainvälisessä kilpailussa ei riitä, että ollaan hyviä

– on oltava parhaita”.

Antti Hautamäki 2003

(Askelmerkit tulevaisuuteen)

- Koko subjektiviteettiin kohdistuvat vaateet

2. Kuluttaminen

"Kansalaisesta on tullut ressukka, mutta kuluttajuus lupaa kuninkuutta.

...kulutuksen yksilöllistyminen ei ole vielä täysitehoisesti rantautunut maahamme. Säästäväisyys on yhä merkittävä hyve ja räikeän luksuksen hakeminen leimataan oikopäätä tyhmäksi.

Erytisesti britit ja yhdysvaltalaiset ovat kunnostautuneet kulutusluoton otossa. (...) Kulutusluotot ja niillä taktikoiminen tuovat uusimmat kulutustavat köyhien saataville ja tekevät heistä ulkoisilta tuntomerkeiltään keskiluokan kaltaisia."

"Nykytalouden paradoksi onkin se, että se ei pysty enää tuottamaan tarpeeksi yksilöllisiä tuotteita ja palveluita.

Jokainen on varmasti törmännyt tilanteeseen, jossa haluaisimme jotain parempaa, sellaista, jota kaupasta ei saa."

Roope Mokka & Aleksi Neuvonen 2006

- ✦ Rakenteellinen paitsi-oleminen
- ✦ Tyytymätön ihminen
- ✦ Hedonistinen juoksumatto
(Richard Layard)

3. Muutos

- ✦ Uudenaikaistuminen velvoittaa
(Robert Castel)
- ✦ 1990-luvulla muutos kasvoi
perustavanluontoiseksi
oletukseksi maailman luonteesta
(Anu Kantola)

”Hyvin muutokseen sopeutuvat kansalaiset voivat saavuttaa erittäin korkean hyvinvoinnin tason.

Monille tämä loputtomien valintojen yhteiskunta on kuitenkin luonut elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka uhkaavat heidän henkilökohtaista hyvinvointiaan ja muodostavat yhteiskunnalle uudenlaisia ongelmia.

Perinteinen valistus ei enää ole kovin tehokas tapa kansalaisten käyttäytymisen muuttamiseen postmodernissa tietoyhteiskunnassa.”

Timo Hämäläinen 2006
(Kohti hyvinvoivaa ja
kilpailukykyistä yhteiskuntaa)

”1990-luvun alun raju rakennemuutos ravisteli suomalaisen yhteiskunnan kaikkia osa-alueita ja sektoreita. Sen seurauksena Suomen talouskasvu kääntyi ripeään nousuun, jonka hedelmistä nautimme 1990-luvun jälkipuoliskolla.

Samaan aikaan yhteiskuntaan levisi hiipivä hyvänolon tunne ja kasvava muutoshaluttomuus. Tämä oli raskaiden lamavuosien jälkeen ymmärrettävää, mutta myös vaarallista, kun toimintaympäristön muutos jatkuu kiivaana.”

Timo Hämäläinen & Risto Heiskala 2004
(Sosiaaliset innovaatiot
ja yhteiskunnan uudistumiskyky)

"Kirjoittajat eivät ota riittävästi huomioon sitä, että kansalaisten tarpeet muuttuvat, että suomalainen yhteiskunta muuttuu ja että maailma ympärillämme muuttuu. Silloin suomalainen hyvinvointivaltiokaan ei voi jäädä erilliseksi saarekkeeksi, joka ei millään tavalla reagoisi ulkoisiin muutoksiin."

Aamulehti 2006

"Vahvalla sosiaalisella pääomalla voi olla negatiivinen vaikutus talouskasvuun, jos se hidastaa tarpeellista rakennemuutosta"

Hämäläinen & Heiskala 2004

4. Riippumattomuus

- ✦ "Human capitalists"
- ✦ Pelko, häpeä, syyllisyys ja toivo (epätoivoisen toivon sanoma)
- ✦ Itsekseen tulemisen uupuminen (Alain Ehrenberg)
- ✦ Riippuvaisuus, "keskinäisoleminen" (Thich Nath Hanh)

5. Yksilön vastuu

- ✦ Vastuunosoittamisen yhteiskunta
- ✦ Sosiaalisen ongelmien desosialisoiminen
- ✦ Riskien "syleily"
(Embracing risk, Baker & Simon)

"Ei ole oikein, että osa ihmisistä laiminlyö terveitä elintapoja ja sairastuttuaan heittäytyy yhteiskunnan varoilla hoidettavaksi"

Esko Aho 2005

✦ Hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyksilöön?

”Palvelun tuloksellisuus edellyttää, että asiakas haluaa tehdä oman osuutensa ja ottaa vastuuta itsestään.

Sitoutumisen puute ja vieraantuminen omasta palvelutuotannosta on eräs pääsyy ihmisen tämän hetken pahoinvointiin ja syrjäytymiseen.”

Antti Hautamäki 2006

"Tämän kirjan perusteena on, että sopivassa vertaisryhmässä huonoesoisetkin kansalaiset voivat tuntea olevansa hyödyllisiä ja ihmisiä ihmisten joukossa."

Hautamäki 2006

"Työmaakoppi todistaa jälleen kerran, kuinka tarve ääneen on yksilöllisyyden läpikypsentämä, jopa syrjäytyneillä."

Mokka & Neuvonen 2006

- ✦ Ehdollisempi, "aktiivisempi" ja sopimuksellisempi sosiaalipolitiikka
- ✦ Yksilön vastuu vs. oikeudenmukaisuus
- ✦ Perustuslaki: kapea tulkinta oikeudesta sosiaaliturvaan
- ✦ Sosiaalipolitiikka: turvaverkosta trampoliiniksi (Wendy McKeen)
- ✦ Yksilön kyky pysyä pystyssä omin voimin sosiaaliturvan kehittämisen jälkeisessä tilanteessa?

Vertaisten yhteiskunta eli epätäydellisyyden puolustus

"Sosiaaliturva on välttämätön edellytys sellaisen kokonaisuuden luomiselle, jota olen kutsunut vertaisten yhteiskunnaksi:

yhteiskunnalliselle muodostelmalle, jonka sisällä kukaan ei ole syrjäytynyt, koska kaikilla on hallussaan tarvittavat resurssit ja oikeudet vastavuoroisten riippuvuussuhteiden (eikä pelkkien riippuvuuksien) ylläpitämiseksi kaikkien kanssa.

Tämä on yksi mahdollinen tapa määritellä sosiaalinen kansalaisuus. Se on myös sosiologinen muotoilu sille, mitä poliittisin termein kutsutaan demokratiaksi."

Robert Castel